"הַשַרְח הַחַלַבִּי"
לַתּוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר דברים

פרשת שופטים

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005

כא יְהוָה אַתָּה וּבֵיתֶךָ: וְכִי־יִהְיֶה בוֹ
מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע
לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:
כב בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא
וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל:
כג רַק אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל־
הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם:

טז א שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב
וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה
ב אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה: וְזָבַחְתָּ
פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה
ג לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: לֹא־תֹאכַל
עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־
עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן
יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן
תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ
ד מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְלֹא־
יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלְךָ
שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־יָלִין מִן־
הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם
ה הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר: לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ
אֶת־הַפָּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
ו אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: כִּי
אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם
תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בָּעָרֶב כְּבוֹא
הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם:

ז וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ
ח בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ: שֵׁשֶׁת
יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:
ט שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר־
לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל
י לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: וְעָשִׂיתָ
חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסַּת
נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר
יא יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְשָׂמַחְתָּ
לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ
וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי
אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם
וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
יב אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: וְזָכַרְתָּ
כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ
וְעָשִׂיתָ אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה:

מפטיר
יג חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת
יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ:
יד וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ
וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר
טו בִּשְׁעָרֶיךָ: שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־
יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל
מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ:
טז שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה
כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי | יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג
הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג
הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי
יז יְהוָה רֵיקָם: אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ
כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
נָתַן־לָךְ:

שופטים
יח שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים ס
תִּתֶּן־לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ
וְשָׁפְטוּ אֶת־הָעָם מִשְׁפַּט־
יט צֶדֶק: לֹא־תַטֶּה מִשְׁפָּט לֹא
תַכִּיר פָּנִים וְלֹא־תִקַּח שֹׁחַד כִּי
הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וִיסַלֵּף
כ דִּבְרֵי צַדִּיקִם: צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף
לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
*כא לֹא־תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל־
עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
כב אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לָּךְ: וְלֹא־תָקִים
לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ:

יז א לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
שׁוֹר וָשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם
כֹּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ הוּא:
ב כִּי־יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד
שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן

אלהך תאכלו סניה פי סניה פי מכאן אלדי יסתכ̇יר אללה אנתא ואהל ביתך: 21. **וכי** – ואין יכון פי עיב מכרסח או אעמייה ג̇מיע עיב ראדי לם תדבחו קדאם אללה אלהך: 22. **בשעריך** – פי קורך תאכלו אלניג̇יס ואלדיכ̇י ג̇מיעא כל צ̇אבי וכל ארייאל: 23. **רק** – פקט אלא דמו לם תאכול עלא אלארץ̇ תספכו כיל מא:

טז

1. **שמור** – חפץ̇ אלא שהר ליפריך ותצנע פסח קדאם אללה אלהך אין פי שהר ליפריך אכ̇רג̇ך אללה אלהך מן מצר ביליל: 2. **וזבחת** – ותדבח פסח קדאם אללה אלהך גנאם ובקר פי מכאן אלדי יסתיכ̇יר אללה ליחיל סכ̇ינתו תם: 3. **לא** – לם תאכול עליה כ̇אמיר סבע אייאם תאכול עליה פטיר טועם פיקיר אין ביל עג̇ליה כ̇רג̇ת מן ארץ̇ מצר לאג̇ל תדכור אלא יום כ̇רוג̇ך מן ארץ̇ מצר טול אייאם חייאתך: 4. **ולא** – ולם יתביין לך כ̇מידיה פי ג̇מיע תכ̇מך סבע אייאם ולם יבאת מן אללחם אלדי תדבח פיל עישא פי יום אלאוולאני לסיביח: 5. **לא** – לם תג̇צ̇יר לתדבח <אלא אל>פסח פי ואחיד קורך אלדי אללה אלהך עטי לך: 6. **כי** – פלאכ̇ין אלא אלמכאן אלדי יסתכ̇יר אללה אלהך ליחיל סכ̇ינתו תם תדבח אלא אלפסח פיל עישא כי מגיב אלשמס מיעאד כ̇רוג̇ך מן מצר: 7. **ובשלת** – ותטבוך ותאכול פי מכאן אלדי יסתכ̇יר אללה אלהך פי ותלתיפית פיל ציביח ותמצ̇י לכ̇ימתך: 8. **ששת** – סית אייאם תאכול פטיר ופי יום סאביע ג̇מעייה קדאם אללה אלהך לם תצנע צנעא: 9. **שבעה** – סבע סבועאת תעיד לך מן באדי אלמנג̇אל פיל סינבול תבדא לתעיד סבע סבועאת: 10. **ועשית** – ותצנע עיד סבועאת קדאם אללה אלהך מקדר סכ̇יית ידך אלדי תעטי כ̇אלדי יברכך אללה אלהך: 11. **ושמחת** – ותפרח קדאם אללה אלהך אנתא ואבנך ובנתך ועבדך וג̇אריתך ואללוי אלדי פי קורך ואלגריב ואליתים ואלארמליה אלדי פי מבינך פי מכאן אלדי יסתכ̇יר אללה אלהך ליחיל סכ̇ינתו תם: 12. **וזכרת** – ותדכור אין עבד כינית פי מצר ותחפץ̇ ותצנע אלא רסום הדולי:

13. **חג** – עיד מצ̇אלת תצנע לך סבע אייאם פי ג̇מעך מן בידרך ומן עצירך: 14. **ושמחת** – ותפרח פי עידך אנתא ואבנך ובנתך ועבדך וג̇אריתך ואללוי ואלגאריב ואליתים ואלארמליה אלדי פי קורך: 15. **שבעת** – סבע אייאם תעאייד קדאם אללה אלהך פי מכאן אלדי יסתכ̇יר אללה אין יברכך אללה אלהך פי ג̇מיע מגלתך ופי ג̇מיע צנעית ידיך ותכון פקט פרחן: 16. **שלוש** – תלת מראת פיל סניה יתבייאן ג̇מיע דכורך אלא קדאם אללה אלהך פי מכאן אלדי יסתכ̇יר פי עיד ליפטיר ופי עיד סבועאת ופי עיד לימצ̇לאת ולם יתבייאן אלא קדאם אללה פרגין: 17. **איש** – רג̇ול כיעטיית ידו כי בראכ̇ית אללה אלהך אלדי עטא לך: 18. **שפטים** – חיכאם ועיראף תג̇על אלך פי ג̇מיע קורך אלדי אללה אלהך עטי לך לסבטך וישרעו אלא אלקום חיכים עדל: 19. **לא** – לם תמאייל חיכים לם תחאקיק וג̇וה ולם תקבל רשווא אין אלרשווא יעמי עיון אלעולמא ויערוויג̇ אימור צלחין: 20. **צדק** – עדל עדל תרגוד לאג̇ל תעיש ותוורת אלא אלארץ̇ אלדי אללה אלהך עטי לך: 21. **לא** – לם תנצוב לך אסליה ג̇מיע סג̇ר ליזיק מדבח אללה אלהך אלדי תצנע לך: 22. **ולא** – ולם תנצוב לך מצטאביה אלדי בג̇ץ̇ אללה אלהך:

ספסים

יז

1. **לא** – לם תדבח קדאם אללה אלהך תור וכ̇רוף אלדי יכון פי עיב ג̇מיע שאיי ראדי אין כריהת אללה אלהך הוא: 2. **כי** – אין נוויג̇יד פי מבינאך פי ואחיד מן קורך אלדי אללה אלהך עטי לך רג̇ול או אמרא אלדי יצנע אלא

ורעה – ותרצ̇י = **כ**: ותירדי. **ד**: ותצ̇יק – ותהיה צרה. 21. **פסח** – וכן **כג**. **ד**: אערג̇ – נרדפים. **עור** – וכן **כ**. **ד**: אעוור – נרדפים.

טז

8. **עצרת** – ובדומה לזה **ד**: ג̇מע. **כ**: עזימיה – זימון. 13. **חג הסכת** – **כ**. עיד אלמצ̇ל. **ד**: חג̇ אלמצ̇ל. 16. **יראה** – וכן **כ**. **ד**: ינטיצ̇יר – נרדפים. 18. **ושפטו** – וכן **ד**. **כ**: ויחכמו – נרדפים. 21. **אשרה** – אשל. **כ**: אַסַרִית. **ד**: אסארי. **ג**: מעבוד סאג̇רה או אסארייה – פסל עץ או אשרה.

לְךָ אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ
ג לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ: וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם
וְלַשֶּׁמֶשׁ | אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל־
צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:
ד וְהֻגַּד־לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ
הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר
נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת
ה בְּיִשְׂרָאֵל: וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ
הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהִוא
אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה
אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ
אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים
ו וָמֵתוּ: עַל־פִּי | שְׁנַיִם עֵדִים
אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת
לֹא יוּמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד:
ז יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשֹׁנָה
לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל־הָעָם בָּאַחֲרֹנָה
וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:

ח כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט
בֵּין־דָּם | לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין
נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ
וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
ט יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וּבָאתָ
אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־
הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם
וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר
י הַמִּשְׁפָּט: וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר
אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם
הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשָׁמַרְתָּ
יא* לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ: עַל־
פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל־
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ
תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל:
יב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן
לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד
לְשָׁרֶת שָׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ
הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל:
יג וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא
יְזִידוּן עוֹד:
שני יד כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ ס
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ
וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּה בָּהּ וְאָמַרְתָּ
אָשִׂימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל־הַגּוֹיִם
טו אֲשֶׁר סְבִיבֹתָי: שׂוֹם תָּשִׂים
עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים
עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ
אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ
טז הוּא: רַק לֹא־יַרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים
וְלֹא־יָשִׁיב אֶת־הָעָם מִצְרַיְמָה
לְמַעַן הַרְבּוֹת סוּס וַיהוָה אָמַר
לָכֶם לֹא תֹסִפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ
יז הַזֶּה עוֹד: וְלֹא יַרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים
וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא
יח יַרְבֶּה־לּוֹ מְאֹד: וְהָיָה כְשִׁבְתּוֹ
עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ
אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־
סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:
יט וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל־יְמֵי
חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת־
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם:
כ לְבִלְתִּי רוּם־לְבָבוֹ מֵאֶחָיו
וּלְבִלְתִּי סוּר מִן־הַמִּצְוָה יָמִין
וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים
עַל־מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב
יִשְׂרָאֵל:
שלישי יח א לֹא־יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם
כָּל־שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם־
יִשְׂרָאֵל אִשֵּׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ
ב יֹאכֵלוּן: וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ
בְּקֶרֶב אֶחָיו יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ:
ג וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים
מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח
אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן
הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:
ד רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ
וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לּוֹ:
ה כִּי בוֹ בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־
שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם־
יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים:
רביעי ו וְכִי־יָבֹא הַלֵּוִי מֵאַחַד
שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־

אלראדי פי חצ׳רית אללה אלהך ליפות אחדו: 3. **וילך** – ומיצ׳י ועיביד מעבודאת אלאג׳נבייה וסג׳ד ליהון ולישמס או לל קמר או לג׳מיע עסכר אלסמא אלדי לם ווצית: 4. **והגד** – ויתכ׳בר לך ותסמע ותלתימיס חסין והוודא חאק מרתב אלכלאם אנצנעית אלכריהא האדי פי ישראיל: 5. **והוצאת** – ותכ׳ריג׳ אלא דאליך אלרג׳ול או אלא דאליך אלאמרא ותרג׳מהון פיל חג׳אר וימותו: 6. **על** – עלא קול תנין שהוד או תלאתיה שהוד יקתל מלזום אלקתל לם יקתל עלא קול שאהיד ואחיד: 7. **יד** שהוד תכון פי פיל אוולנייה לתקתלו ויד ג׳מיע אלקום פיל אכ׳רנייה ותעזיל צאניע אלרדי מן מבינך:

8. **כי** – אין ינכ׳יפי מינאך שאיי לל חיכים בין דם לדם בין חכים לחיכים ובין בלא לבלא אימור כ׳צמאת פי קורך ותקום ותטלע אלא אלמכאן אלדי יסתכ׳יר אללה אלהך פיי: 9. **ובאת** – ותיג׳י אלא אלכ׳דאם אללויין ואלא אלחאכים אלדי יכון פיל אייאם הימא ותלתימיס ויכ׳ברו לך אלא כלם אלחיכים: 10. **ועשית** – ותצנע עלא קול אלכלאם אלדי יכ׳ברו לך מן דאליך אלמכאן אלדי יסתכ׳יר אללה ותחפץ׳ לתצנע כי ג׳מיע אלדי ידילוך: 11. **על** – עלא קול אלשריעא אלדי ידילוך ועלא אלחיכים אלדי יקולו לך תצנע לם תזול מן אלכלאם אלדי יכ׳ברו לך ימין ושמאל: 12. **והאיש** – ואלרג׳ול אלדי יצנע פיל קסצ׳א ליליס יסמע אלא אלכ׳אדים אלואקיף ליכ׳דום תם (קדאם) אלא אללה אלהך או אלא אלחאכים ויקתל דאליך אלרג׳ול ותעזיל צאניע אלראדי מן ישראיל: 13. **וכל** – וג׳מיע אלקום יסמעו ויכ׳פו ולם יקיצצ׳ו עאד: 14. **כי** – אין תיג׳י אלא אלארץ׳ אלדי אללה אלהך עטי לך ותוורתהא ותג׳לוס פיהא ותקול אווכיל עלי מאליך כי ג׳מיע אלשיעוב אלדי מסתדירי: 15. **שום** – תווכיל תווכיל עליך מליך אלדי יסתכ׳יר אללה אלהך פי מן מאבין אכ׳וותך תווכיל עליך מליך לם תג׳ציר לתג׳על עליך רג׳ול אג׳נבי אלדי לם אכ׳וך הוא: 16. **רק** – פקט לם יכאתיר לו כ׳יל ולם יראג׳יע אלא אלקום למצר לאג׳ל יכאתיר כ׳יל ואללה קאל ליכון לם תעאווצ׳ו לתרג׳עו פי טריק הארא עאד: 17. **ולא** – ולם יכתיר לו נסוואן ולם יזול קלבו ופצ׳א ודהב לם יכאתיר לו ג׳דא: 18. **והיה** – ויכון כיג׳לוסו עלא כירסי צלטינתו ויכתוב לו אלא טאקין שריעא האדי עלא כותב מן קדאם כ׳דאם לויין: 19. **והיתה** – ותכון מעו ויקרא פי טול אייאם חייאתו לאג׳ל יתעלם ליכ׳אף מן אללה אלהו ליחפץ׳ אלא ג׳מיע כלאם שריעא האדי ואלא רסום הדולי ליצנעהון: 20. **לבלתי** – ליליס יעלא קלבו מן אכ׳וותו וליליס יזול מן אלוצייה ימין ושמאל לאג׳ל יטוויל אייאם עלא צלטינתו הוא ובנינו פי מאבין ישראיל:

יח

1. **לא** – לם יכון לל כ׳דאם אללויין ג׳מיע סיביט לוי קיסים וורתיה מע ישראיל קוראבין אללה וורתתו יאכלו: 2. **ונחלה** – וורתיה לם יכון לו פי מאבין אכ׳וותו בכ׳שיש אלדי עטא לו אללה ‹הוא› וורתתו כאלדי כלם לו: 3. **וזה** – והארא יכון חיכים אלכ׳דאם מן ענד אלקום מן ענד דבחין דביחא אנכאן תור אנכאן כ׳רוף ויעטי לל כ׳אדים זניד ואלחנאך ואלקבווירה: 4. **ראשית** – אוולת מגלך עסירך וזיתך ואוולת ג׳אז ג׳נאמך תעטי לו: 5. **כי** – אין פי סתכ׳אר אללה אלהך מן ג׳מיע אסבטך ליקף ליכ׳דום פי איסים אללה הוא ובנינו טול אלאייאם: 6. **וכי** – ואין יג׳י אללוי מן ואחיד מן קורך מן ג׳מיע ישראיל אלדי הוא סאכין תם ויג׳י פי ג׳מיע שהווית נפסו אלא אלמכאן אלדי יסתכ׳יר אללה:

יז

8. **בין דין לדין** – וכן ד. **ב**: בין שרע לשרע. 12. **בזדון** – פיל קסצ׳א = **ב**: פיל קיצאדיה = ד: בל קצאדיה, וכן בהמשך הפסוק. 14. **אשימה** – וכן ד. **ב**: אג׳על – נרדפים. 18. **משנה** – כפליים. **ב**: נסכ׳ית – נוסח העתק, וכן ד: נקל – העתק.

יח

2. **ה׳** – מתנה אשר נתן לו האלהים. **ב**: עטייה, כת״א (מתנן דיהב ליה ה׳), כרס״ג: אד פראייץ׳ אללה – מצוות ה׳. ד תרגם את שם ה׳.

הוּא גָּר שָׁם וּבָא בְּכָל־אַוַּת
נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
ז יְהוָה׃ וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו
כְּכָל־אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם
ח לִפְנֵי יְהוָה׃ חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ
לְבַד מִמְכָּרָיו עַל־הָאָבוֹת׃
ט כִּי אַתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא־
תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם
י הָהֵם׃ לֹא־יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר
בְּנוֹ־וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֹסֵם קְסָמִים
יא מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף׃ וְחֹבֵר
חָבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ
יב אֶל־הַמֵּתִים׃ כִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה
כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה וּבִגְלַל הַתּוֹעֵבֹת
הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
יג אוֹתָם מִפָּנֶיךָ׃ תָּמִים תִּהְיֶה עִם
חמישי
יד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ כִּי | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־
מְעֹנְנִים וְאֶל־קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ
וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה
טו אֱלֹהֶיךָ׃ נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ
כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
טז אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן׃ כְּכֹל אֲשֶׁר־
שָׁאַלְתָּ מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא
אֹסֵף לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה
אֱלֹהָי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה
הַזֹּאת לֹא־אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא
יז אָמוּת׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי
יח הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃ נָבִיא
אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם
כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיו וְדִבֶּר
אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּנּוּ׃
יט וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע
אֶל־דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בִּשְׁמִי
כ אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ׃ אַךְ הַנָּבִיא
אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת
אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר
יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
כא וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא׃ וְכִי תֹאמַר
בִּלְבָבֶךָ אֵיכָה נֵדַע אֶת־הַדָּבָר
כב אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוֹ יְהוָה׃ אֲשֶׁר
יְדַבֵּר הַנָּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־
יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא הוּא
הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוֹ יְהוָה
בְּזָדוֹן דִּבְּרוֹ הַנָּבִיא לֹא תָגוּר
ס מִמֶּנּוּ׃
יט א כִּי־יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נֹתֵן לְךָ אֶת־אַרְצָם וִירִשְׁתָּם
וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם וּבְבָתֵּיהֶם׃
ב שָׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ
אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
ג לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃ תָּכִין לְךָ הַדֶּרֶךְ
וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת־גְּבוּל אַרְצְךָ אֲשֶׁר
יַנְחִילְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה
ד לָנוּס שָׁמָּה כָּל־רֹצֵחַ׃ וְזֶה דְּבַר
הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר־יָנוּס שָׁמָּה וָחָי
אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־רֵעֵהוּ בִּבְלִי־
דַעַת וְהוּא לֹא־שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל
ה שִׁלְשֹׁם׃ וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רֵעֵהוּ
בַיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ
בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל
מִן־הָעֵץ וּמָצָא אֶת־רֵעֵהוּ וָמֵת
הוּא יָנוּס אֶל־אַחַת הֶעָרִים־
ו הָאֵלֶּה וָחָי׃ פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם
אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי־יֵחַם לְבָבוֹ
וְהִשִּׂיגוֹ כִּי־יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ
נָפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט־מָוֶת
כִּי לֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל
ז שִׁלְשׁוֹם׃ עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ
לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ׃
ח וְאִם־יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־
גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ
וְנָתַן לְךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
ט דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ׃ כִּי־
תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת
לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל־הַיָּמִים
וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל
י הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה׃ וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דָּם
נָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וְהָיָה
עָלֶיךָ דָּמִים׃

יא וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ
וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ
וָמֵת וְנָס אֶל־אַחַת הֶעָרִים

7. **ושרת** – ויכ̇דום פי איסים אללה אלהו כי ג̇מיע אכ̇וותו אללויין אלוקפין תם קדאם אללה: 8. **חלק** – קיסים כי קיסים יאכלו מן גיר אלדי בעו אלאבאת: 9. **כי** – אין אנתא ג̇אייה אלא אלארץ̇ אלדי אללה אלהך עטי לך לם תתעלם לתצנע כי כריהאת שיעוב הימא: 10. **לא** – לם ינוויג̇יד פיך מפווית בנו ובנתו פיל נאר פאוויל פאלת מווקית ומנג̇ים וסחאר: 11. **וחבר** – ובירקי רקוויה וסאייל או <!> וידעוני ומלתמיס אלא אלמותא: 12. **כי** – אין כריהית אללה ג̇מיע צאניע {תערווג} הדולי ופי סבאב כריהאת הדולי אללה אלהך מהאג̇יג̇ ליהון מן קידמך: 13. **תמים** – כאמיל תכון פי טאעית אללה אלהך: 14. **כי** – אין שיעוב הדולי אלדי אנתא מהאג̇יג̇ ליהון אלא אלמווקתין ואלא אלמפוולין יסמעו ואנתא לם כידא עטא לך אללה אלהך: 15. **נביא** מן מבינאך מן אכ̇וותך מיתלי ינצוב לך אללה אלהך אליה תסמעו: 16. **ככל** – כי ג̇מיע אלדי טלבת מן ענד אללה אלהך פי חורב פי יום אלג̇וק קאיילא לם אעוויץ̇ ליאסמע אלא צוט אללה אלהי ואלא נאר אלעצ̇ימיה האדי לם אנצ̇ור עאד ולם אמות: 17. **ויאמר** – וקאל אללה אלאיי חסאנו אלדי כלמו: 18. **נביא** אנצוב ליהון מן מאבין אכ̇וותהון מתלך ואג̇על כלאמי פי תימו ויכלים אליהון אלא ג̇מיע אלדי אווצי: 19. **והיה** – ויכון אלרג̇ול אלדי לם יסמע אלא כלאמי אלדי יכלים פי איסמי אנא אלתימס מן ענדו: 20. **אך** – פקט אלנביא אלדי יקצוד ליכלים כלם פי איסמי אלא אלדי וציתו ליכלים ואלדי יכלים פי איסים מעבודד אלאג̇נבייה ויקתל דאליך אלנביא: 21. **וכי** – ואין תקול פי קלבך כיף נעריף אלא אלכלאם אלדי לם כלמו אללה: 22. **אשר** – אלדי יכלים אלנביא פי איסים אללה ולם יכון אלכלם ולם יג̇י הוא אלכלם אלדי לם כלמו אללה פיל קסצ̇א כלמו אלנביא לם תכ̇אף מינו:

יט

1. **כי** – אין יקטע אללה אלהך אלא אלשיעוב אלדי אללה אלהך עטי לך אלא ארצ̇הון ותוורתהון ותג̇לוס פי קורהון ופי ביותהון: 2. **שלוש** – תלת קורא תפריק לך פי וצט ארצ̇ך אלדי אללה אלהך עטי לך לתוורתהא: 3. **תכין** – תהאייר לך אלטריק ותלית אלא תכ̇ום ארצ̇ך אלדי יוורתך אללה אלהך ויכון ליהרוב תם ג̇מיע קאתיל: 4. **וזה** – והאדא כלם אלקאתיל אלדי יהרוב תם ויעיש אלדי יצ̇רוב אלא רפיקו בלא מעריפיה והוא לם באגיץ̇ לו מן אמס ומן קבל: 5. **ואשר** – ואלדי יג̇י אלא רפיקו פיל וער ליקטע חטב ותנדיפיע ידו פיל פאס ליקטע חטב ויסלות אלחדיד מן נצאב ויווג̇ד אלא רפיקו ויקתל הוא יהרוב אלא ואחיד אלקורא הדולי ויעיש: 6. **פן** – לילא ירגוד פאכיך אלדם וורא אלקאתיל אין יחמא קלבו וילחקו אין יכתר אלטריק ויקתלו כ̇אליץ̇ ולו ליס חיכים מות אין לם באגיץ̇ הוא לו מן אמס ומן קבל: 7. **על** – עלא דאליך <אנא> מווציך קאיילא תלת קורא תפריק לך: 8. **ואם** – ואנכאן יווסיע אללה אלהך אלא תכ̇מך כאלדי חלף לאבתך ויעטי לך אלא ג̇מיע אלארץ̇ אלדי כלם ליעטי לאבתך: 9. **כי** – אין תחפץ̇ אלא ג̇מיע וצייה האדי לתצנעהא אלדי אנא מווציך אליום לתחיב אלא אללה אלהך ולתמצ̇י פי אטרייקו טול אלאייאם ותזיד לך עאד תלת קורא עלא תלאתיה הדולי: 10. **ולא** – ולם ינסיפיך דם בירי פי מאבין ארצ̇ך אלדי אללה אלהך עטי לך ורתיה ויכון עליך דמום:

11. **וכי** – ואין יכון רג̇ול באגיץ̇ לרפיקו וילטא לו ויקום

10. **מעונן ומנחש** – קובע עתים ורואה בכוכבים, וכן **גד**. **ב** סדר הפוך של שני המרכיבים. לעניין מעונן כקובע עתים, ראה בדברי רז"ל: ר' עקיבא אומר: זה המחשב עתים ושעות, ואומר היום יפה לצאת למחר יפה ליקח. ראה פירוש רד"ק לתורה, עמ' רעט. 11. **וחבר חבר** – ולוחש לחשים, וכן **בגד**, כתרגום רס"ג: וראקי רקאא. **אוב וידעני** – לא תרגם, וכן ד. **ב**: מישעוויט ומיזעביר. **ג**: ומזעביר ומעצ̇ים. מישעוויט היא ככל הנראה שינוי פונטי מן משעוד, שתרגם בה רס"ג את המילה אב, ומשמעה להטוטן או מאחז עינים. מיזעביר – רמאי או מאחז עינים. מעצ̇ים – מפאר או מגדל, וייתכן שמרמז על מעשהו של הידעוני. 15. **ה' אלהיך** – ביראת ה' אלהיך, וכן **ב**, כת"א (בדחלתא דה' אלהך). **ב** – תרגום מילולי. 20. מעבודד (=מעבודת). 22. **בזדון** – פיל קסצ̇א = **בד**: פיל קצאדיה.

יט

3. **תכין** – **בד**: תרתיב – נרדפים. 5. **ביער** – וכן **ב**. **ד**: חורש, כת"א (בחורשא). **לחטב** – לחתוך, וכן **ב**. **ד**: ליחטיב – לחטוב. **ונדחה ידו** – וכן **ב**. **ד**: ותרתפיע ידו – ותורם ידו. **ג**: ואתזחלקת ידו, ואנדפעית ידו – והחליקה ידו, ונדחפה ידו. שני תרגומי **ג** ותרגום **אב** כת"א (ותתמריג ידיה), וכפירוש רש"י: כשבא להפיל הגרזן על העץ, ותרגומו ותתמריג ידיה, לשון ונשמטה ידו להפיל מכת הגרזן על העץ. **ונשל** – ונשמט או ונשלף, וכן **בד**, כת"א (וישתליף), וכפירוש רש"י: יש מרבותינו אומרים נשמט הברזל מקתו. **ג**: ויטייר מן אלחטב ר"ל וישלוף מן אלדי עמאל ביכסירהא טאר שוקפיה – וייעיף מן העץ, רוצה לומר וישלוף ממה שהוא עשה בשבירתה עפה חתיכה. כפירושו השני של רש"י: ויש מהם אומרים שישל הברזל לחתיכה מן העץ המתבקע, והיא נתזה והרגה. 6. **והכהו נפש** – ויכהו סופית, ובמילה נרדפת **ב**: וייקתלו בת. **ד**: ויצ̇רבו נפס, תרגום מילולי, וכן גם בפסוק הבא. 11. **וארב**

יב הָאֵל: וְשָׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ
אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד
יג גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת: לֹא־תָחוֹס
עֵינְךָ עָלָיו וּבִעַרְתָּ דַם־הַנָּקִי
מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:
שישי יד לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֲךָ אֲשֶׁר
גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר
תִּנְחַל בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ:
טו לֹא־יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ
לְכָל־עָוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־
חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל־פִּי | שְׁנֵי
עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֵדִים
טז יָקוּם דָּבָר: כִּי־יָקוּם עֵד־חָמָס
יז בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: וְעָמְדוּ
שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם
הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים
יח הָהֵם: וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב
וְהִנֵּה עֵד־שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה
יט בְאָחִיו: וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר
זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ
כ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: וְהַנִּשְׁאָרִים
יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא־יֹסִפוּ
לַעֲשׂוֹת עוֹד כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה
כא בְּקִרְבֶּךָ: וְלֹא תָחוֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ
בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד
רֶגֶל בְּרָגֶל:
כ א כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־
אֹיְבֶךָ וְרָאִיתָ סוּס וָרֶכֶב עַם רַב
מִמְּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ
ב מִצְרָיִם: וְהָיָה כְּקָרָבְכֶם אֶל־
הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר
ג אֶל־הָעָם: וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם
לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֵיכֶם אַל־יֵרַךְ
לְבַבְכֶם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תַּחְפְּזוּ
ד וְאַל־תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם: כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם
לָכֶם עִם־אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ
ה אֶתְכֶם: וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־
הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר
בָּנָה בַיִת־חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ
יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְנְכֶנּוּ:
ו וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־נָטַע כֶּרֶם
וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־
יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
ז יְחַלְּלֶנּוּ: וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־
אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ
יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה:
ח וְיָסְפוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל־
הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא
וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא
יִמַּס אֶת־לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ:
ט וְהָיָה כְּכַלֹּת הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר
אֶל־הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת
בְּרֹאשׁ הָעָם:
ס
שביעי י כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר
לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ
יא לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם
תַּעַנְךָ וּפָתְחָה לָךְ וְהָיָה כָּל־
הָעָם הַנִּמְצָא־בָהּ יִהְיוּ לְךָ לָמַס
יב וַעֲבָדוּךָ: וְאִם־לֹא תַשְׁלִים עִמָּךְ
וְעָשְׂתָה עִמְּךָ מִלְחָמָה וְצַרְתָּ
יג עָלֶיהָ: וּנְתָנָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּיָדֶךָ וְהִכִּיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ
יד לְפִי־חָרֶב: רַק הַנָּשִׁים וְהַטַּף
וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בָעִיר
כָּל־שְׁלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ
אֶת־שְׁלַל אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן
טו יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: כֵּן תַּעֲשֶׂה
לְכָל־הֶעָרִים הָרְחֹקֹת מִמְּךָ
מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־מֵעָרֵי הַגֹּיִם־
טז הָאֵלֶּה הֵנָּה: רַק מֵעָרֵי הָעַמִּים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל־נְשָׁמָה:
יז כִּי־הַחֲרֵם תַּחֲרִימֵם הַחִתִּי
וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה
יח אֱלֹהֶיךָ: לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יְלַמְּדוּ
אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל תּוֹעֲבֹתָם
אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֶם
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
יט כִּי־תָצוּר אֶל־עִיר יָמִים
רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ
לֹא־תַשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לִנְדֹּחַ
עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ

עליה ויצ̇רבו כ̇אליץ וימות ויהרוב אלא ואחיד אלקורא הדולי: 12. **ושלחו** - ויבעתו כ̇תאיירית קרייתו ויאכ̇דו אלו מן תם ויג̇עלו אלו פי יד פאכ̇יך אלדם וימות: 13. **לא** - לם תשפוק עינך עליה ותעזיל דם אלבירי מן ישראל ויחסן לך: 14. **לא** - לם תלחק תכ̇ים רפיקך אלדי תכ̇מו אוולניין פי ורתך אלדי תוורת פיל ארץ̇ אלדי אללה אלהך עטי לך לתוורתהא: 15. **לא** - לם יתבת שאהיד ואחיד פי רג̇ול לג̇מיע דנב ולג̇מיע כ̇טא פי ג̇מיע כ̇טא אלדי יכ̇טא עלא קול תנין שהוד או עלא קול תלאתיה שהוד יתבת כלם: 16. **כי** - אין יקום שאהיד צ̇ילים פיל רג̇ול לישהד פי כ̇יליף: 17. **ועמדו** - ויקפו תנין ארג̇ל אלדי ליהון כ̇צומייה קדאם אללה קדם אלכ̇דאם ואלחכאם אלדי יכונו פיל אייאם הימא: 18. **ודרשו** - וילתזמו אלחכאם חסין והוודא שאהיד באטיל שיהיד באטיל פי אכ̇וּ: 19. **ועשיתם** - ותצנעו לו כאלדי חסאב ליצנע לאכ̇וּ ותעזיל צאניע ראדי מן מבינך: 20. **והנשארים** - ואל מתבקיין יסמעו ויכ̇פו ולם יעוודו ליצנעו עאד כי כלאם אלראדי האדא פי מבינאך: 21. **ולא** - ולם תשפוק עינך נפס תמן נפס עין תמן עין סין תמן סין יד תמן יד רג̇יל תמן רג̇יל:

כ

1. **כי** - אין תכ̇רוג לל חרב עלא עדווינך ותנצ̇ור כ̇יל ורכאב קום אכתר מינך לם תכ̇ף מנהון אין אללה אלהך מעך אלמטלעך מן ארץ̇ מצר: 2. **והיה** - ויכון כיתקדמכון אלא אלחרב ויתקצ̇ם אלכ̇אדים ויכלים אלא אלקום: 3. **ואמר** - ויקול אלייהון סמע ישראיל אנתו קריבין אליום לל חרב עלא עדווינכון לא ירתיכ̇י קלבכון לא תכ̇אפו ולא תפזעו ולא תנכסרו מן קדמהון: 4. **כי** - אין אללה אלהכון אלמצ̇י מעכון ליתחרב ענכון מע עדווינכון ליפריג̇ ליכון: 5. **ודברו** - ויכלמו אלעראף אלא אלקום קאיילא מינו אלרג̇ול אלדי בנא בית ג̇דיד ולם עוודו ימצ̇י וירג̇ע לביתו לילא יקתל פיל חרב ורג̇ול אכ̇יר יעוודו: 6. **ומי** - ומינו רג̇ול אלדי נצב כרם ולם בדאלו ימצ̇י וירג̇ע לביתו לילא יקתל פיל חרב ורג̇ול אכ̇יר יבאדלו: 7. **ומי** - ומינו אלרג̇ול אלדי כ̇טב אמרא ולם אכ̇דהא ימצ̇י וירג̇ע לביתו לילא יקתל פיל חרב ורג̇ול אכ̇יר יאכ̇דהא: 8. **ויספו** - ויעוודו אלעראף ליכלמו אלא אלקום ויקולו מינו אלרג̇ול אלכ̇אייף ומירתכ̇י אלקלב ימצ̇י וירג̇ע לביתו ולם ידאוויב אלא קלב אכ̇וותו כי קלבו: 9. **והיה** - ויכון כי תכמול אלעראף ליכלמו אלא אלקום ויווכלו ריסא עסאכיר פי ראס אלקום: 10. **כי** - אין תקרב אלא אלקרייה לתתחרב עליהא ותנאדי אליהא ליסלם: 11. **והיה** - ויכון אנכאן סלם תג̇וובך ותפתח לך ויכון ג̇מיע אלקום נווג̇אד פיהא יכונו לך לל בג̇ ויכ̇דמוך: 12. **ואם** - ואנכאן לם תטביק מעך ותצנע מעך חרב ותחציר עליהא: 13. **ונתנה** - ויסלמהא אללה אלהך פי ידיך ותצ̇רוב לא ג̇מיע דכורא לחיד סיף: 14. **רק** - פקט אלנסוואן ואלטיפיל ואלבהימיה וג̇מיע אלדי יכון פיל קרייה ג̇מיע סלבהא תנהב לך ותאכול אלא סלב עדווינך אלדי עטא אללה אלהך לך: 15. **כן** - כידא תצנע לג̇מיע אלקורא ביעידת מינאך ג̇דא אלדי לם מן קורא אלשיעוב הדולי הינין: 16. **רק** - פקט מן קורא אלאמאם הדולי אלדי אללה אלהך עטי לך ורתייה לם תעאייש ג̇מיע נסמיה: 17. **כי** - אין תלף תתלפהון אלחתי ואלאמורי אלכנעני ואלפרזי אלחוי ואליבוסי כאלדי וצך אללה אלהך: 18. **למען** - לאג̇ל אלדי לם יעלמו ליכון לתצנעו כי ג̇מיע כריהתון אלדי צינעו למעבודתהון ותכ̇טו קדאם אללה אלהכון: 19. **כי** - אין תחאציר אלא אלקרייה אייאם כתירין לתתחרב עליהא לתסתמלכהא לם תתליף אלא סג̇רהא לתרפע עליה פאץ̇ אין מינו תאכול ואלו לם תקטע אין לם מיתיל

לו – וכן **בד**. ג: וילטא ויכ̇מד – נרדפים. 12. **זקני** – וכן **ב**. ד: שיוך, כתרגום רס"ג, ושניהם נרדפים. 14. **תסיג** – **ב**: תיגייר – תשנה, כת"א (תשני). ג: לם תיסאייג̇ ר"ל לם תלחק תוכ̇ם רפיקך דהיינו אלסייאג̇ אלדי בינך ובינו תדפעו וַתַכ̇וד מן תוכמו – לא תגדור, רוצה לומר לא תסיג גבול רעך, דהיינו הגדר שבינך לבינו תדחפנו, ותיקח מגבולו. קרוב לפירוש רש"י. ד: לם תאכ̇יר – לא תאחר. 15. **יקום** – יתקיים, וכן **ב**. ד: ינתיציב – יעמוד, וכן בפסוק הבא. **דבר** – וכן **ב**, תרגום מילולי. ד: אלאמר – העניין, כתרגום רס"ג: אלאמור. 16. **סרה** – וכן **ב**, כת"א (סטיא), וכן בצורה אחרת ג: אכ̇תלאף, מחאל – שתי המילים קרובות ומציינות דבר בלתי אפשרי, אבסורד. מחאל הוא תרגום רס"ג. ד: פי זור – בלחץ, בכוח. 18. **ודרשו** – וילתזמו – ויצטרכו, ואולי שיבוש המילה המופיעה בכתבי היד **בד**: וילתמסו, שהיא תרגום של ודרשו. 19. **זמם** – חשב, וכן **בד**. ג: כ̇מאן, חסב – נרדפים. 20. **יספו** – וכן **ב**. ד: יזידו – נרדפים. 21. **נפש בנפש** – נפש מחיר נפש, וכן בהמשך, וכן **בג**. ייתכן שהשתמשו בתמן (מחיר), כדי להזכיר את פירוש חז"ל: "עין תחת עין – זה ממון", המובא בקיצור גם ברש"י: עין בעין – ממון (ב"ק פד). לעומת זאת ד תרגם מילולית: נפס בנפס.

כ

1. **עמך** – **בד**: פי עונך – בעזרתך, כת"א (בסעדך). 2. **ונגש** – ויתקצ̇ם = **בד**: ויתקדם. 3. **תחפזו** – תיראו, כתרגום רס"ג: תפזעו. **ב**: תיג̇פלו – תסיחו דעתכם, תזנחו. ג: תנקטעו, תיסתעג̇לו, תתכ̇בלו – תזנחו, תמהרו, תשתגעו. ד: תנדיהשו – תהיו המומים, נדהמים. **תערצו** – תישברו, וכן **בגד**. 5. **חנכו** – עווד יכול להתפרש כחזור אליו או התרגל אליו. אף ייתכן עייד – חגג אותו, וכן תרגמו **בד**. ג שלושה פירושים: סכנו, זייארה ובע"ק (ובערבית קדומה) תדושון – סכנו כפירוש רש"י: ולא דר בו. זייארה – ביקור במקום קדוש, ולא ברור. תדושון, כתרגום רס"ג: ידשנה, ופירושו לשון חידוש, לשון התחלה, כפירוש השני, וכן ראב"ע, וכן הרד"ק: התחלת הסעודה בבית חדש יקרא חינוך, כמו שיקרא התחלת הלמוד בנער, כשנער מתחיל ללמוד. 7. **ארש** – וכן **בד**. ג: כ̇טב, קדאס – נרדפים. קדאס הוא תרגום בבואה בערבית של הפועל העברי קד"ש, הבא בקשר לקידושין. ראה בלאו 1981, עמ' 165. 8. **ורך הלבב** – וכן **בד**. ג: ורכ̇וו אלקלב, מקטוע אלקלב, השני בעקבות ת"א (ותביר לבא). **ימס** – ימים, וכן **בגד**: ידווב. 11. **למס** – וכן **ב**: ליעטו בג̇ – יתנו מס. ד: ללכ̇ראג̇. ג: ללכ̇ראג̇, ללבאג̇. 12. **תשלים עמך** – תסכים עמך. **כגד**: תסלים מעך ר"ל מא בתרצ̇א פיל שלום ובתעצא – תשלים עמך, רוצה לומר לא תרצה בשלום ותמרוד. 19. **גרזן** – וכן **ב**. ד: חדיד – ברזל. ג: פאס, בלטא – נרדפים לגרזן. **במצור** – וכן **גד**. **ב**: פיל מחצאן – נרדפים, וכן בפסוק הבא.

לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כ לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר: רַק עֵץ
אֲשֶׁר־תֵּדַע כִּי־לֹא־עֵץ מַאֲכָל
הוּא אֹתוֹ תַשְׁחִית וְכָרָתָּ וּבָנִיתָ
מָצוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר־הִוא
עֹשָׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ:

כא א כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ
נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ:
ב וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ
אֶל־הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת
ג הֶחָלָל: וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה
אֶל־הֶחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר
הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־
עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מָשְׁכָה בְּעֹל:
ד וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־
הָעֶגְלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר
לֹא־יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ־
ה שָׁם אֶת־הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: וְנִגְּשׁוּ
הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ
בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה
ו כָּל־רִיב וְכָל־נָגַע: וְכֹל זִקְנֵי
הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל־
הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
מפטיר ז הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל: וְעָנוּ
וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת־
ח הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: כַּפֵּר
לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ

יְהוָה וְאַל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם:
ט וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ
כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:
כי־תצא י כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־ ס
אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ
יא וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ: וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה
אֵשֶׁת יְפַת־תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָהּ
יב וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה: וַהֲבֵאתָהּ
אֶל־תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת־
רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת־צִפָּרְנֶיהָ:
יג וְהֵסִירָה אֶת־שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ
מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה
אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יֶרַח
יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ
וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה:
יד וְהָיָה אִם־לֹא חָפַצְתָּ בָּהּ
וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכֹר לֹא־
תִמְכְּרֶנָּה בַּכָּסֶף לֹא־תִתְעַמֵּר
בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עִנִּיתָהּ:
*טו כִּי־תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי
נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת
שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ־לוֹ בָנִים
הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן
טז הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָה: וְהָיָה בְּיוֹם
הַנְחִילוֹ אֶת־בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר־
יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת־בֶּן־
הָאֲהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׂנוּאָה
יז הַבְּכֹר: כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־
הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם

בְּכֹל אֲשֶׁר־יִמָּצֵא לוֹ כִּי־הוּא
רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
*יח כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר
וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו
וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא
יט יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו
וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי
כ עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מְקֹמוֹ: וְאָמְרוּ
אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר
וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל
כא וְסֹבֵא: וּרְגָמֻהוּ כָּל־אַנְשֵׁי עִירוֹ
בָאֲבָנִים וָמֵת וּבִעַרְתָּ הָרָע
מִקִּרְבֶּךָ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ
וְיִרָאוּ:
שני כב וְכִי־יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא
מִשְׁפַּט־מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ
כג אֹתוֹ עַל־עֵץ: לֹא־תָלִין נִבְלָתוֹ
עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קִלְלַת אֱלֹהִים
תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־אַדְמָתְךָ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
נַחֲלָה:
כב א לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר
אָחִיךָ אוֹ אֶת־שֵׂיוֹ נִדָּחִים
וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם
ב לְאָחִיךָ: וְאִם־לֹא קָרוֹב אָחִיךָ
אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל־
תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ
ג אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ: וְכֵן
תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה

שְׁפָכוּ

אלאנסאן סגר אלחקליה ליגי מן קדמך פיל חצאר:
20. רק – פקט סגר אלדי תעריף אין לם סגר מאכול הוא
אלו תתליף ותקטע ותבני חצאר עלא אלקרייה אלדי היא
צנעא מעך חרב חיתא תסתמלכהא:

כא

1. כי – אין ינוויגיד קתיל פיל ארץ֗ אלדי אללה אלהך
עטי לך לתוורתהא ואקיע פיל חקליה לם נעארף מינו
צ֗ראבו: **2. ויצאו** – ויכ֗רג֗ו כ֗תיירינך וחכאמך ויקיסו אלא
אלקורא אלדי מסתדיר אלקתיל: **3. והיה** – ויכון
אלקרייה קריביה אלא אלקתיל ויאכ֗דו כ֗תייארית דאליך
אלקרייה עג֗לית בקר אלדי לם אנפלח פיהא אלדי לם
נסחבית פיל ניר: **4. והורידו** – וינזלו כ֗תייארית דאליך
אלקרייה אלא אלעג֗ליה אלא ואדי קווי אלדי לם ינפיליח
פי ולם ינזידיע ויקרפו תם אלא אלעג֗ליה פיל ואדי:
5. ונגשו – ויתקדמו אלכ֗דאם בנין לוי אין פיהון סתכ֗אר
אללה אלהך ליכ֗דמו וליברך פי איסים אללה ועלא קולהון
יכון ג֗מיע כ֗צומיה וג֗מיע בלא: **6. וכל** – וג֗מיע כ֗תירית
דאליך אלקרייה קריבין אלא אלקאתיל יכ֗סלו אלא ידיהון
עלא אלעג֗ליה אלמקרופיה פיל ואדי: **7. וענו** – ויג֗וובו
ויקולו ידינא לם ספאכו אלא אלדם הארא ועיוננא לם
נצ֗ארו: **8. כפר** – גפיר לקומך ישראיל אלדי פכית אללה
ולא תג֗על דם בירי פי מאבין קומך ישראיל וינג֗יפיר ליהון
אלדם: **9. ואתה** – ואנתא תעזיל דם אלבירי מן מבינאך
כי־תצא אין תצנע אלמסתקם פי חצ֗רית אללה: **10. כי** – אין
תכ֗רוג֗ לל חרב עלא עדווינך ויסלמו אללה אלהך פי ידיך
ותסבי סביו: **11. וראית** – ותנצ֗ור פיל סבווייה זוג֗ית
חסנית אלצורא ותעשקהא ותאכ֗וד לך לל אמרא:
12. והבאתה – ותג֗יבהא אלא וצט ביתך ותחליק אלא
ראסהא ותרבי אלא צ֗פרהא: **13. והסירה** – ותזוויל אלא
תוב סבייא מן עליהא ותג֗לוס פי ביתך ותבכי אלא אבוהא
ואלא אמהא שהר זמן ובעד דאליך תיג֗י אליהא ותג֗ווזהא
ותסיר לך לל אמרא: **14. והיה** – ויכון אנכאן לם ג֗רצ֗ת
פיהא ותסייבהא לנפסהא וביע לם תבעהא פיל פצ֗א לם
תתאג֗יר פיהא עווץ֗ אלדי עדבתהא: **15. כי** – אין יכונו
לרג֗ול תנתין נסוואן אלואחדיה מחבוביה ואלואחדיה
מבגוצ֗ה ויוולדו לו בנין אלמחבוביה ואלמבגוצ֗ה ויכון
איבין אלביכיר לל מבגוצ֗ה: **16. והיה** – ויכון פי יום
תוורתו אלא בנינו אלא אלדי יכון לו לם יג֗צ֗יר ליסביק
אלא איבין מחבוביה עלא חצ֗רית איבין מבגוצ֗ה אלביכיר:
17. כי – אין אלא אלביכיר איבין מבגוצ֗ה יחקיק ליעטי לו
טאקין פי ג֗מיע אלדי ינוויג֗יד לו אין הוא אוולת חילו אילו
חיכים בכורייה: **18. כי** – אין יכון לרג֗ול איבין זאייל
ומכ֗אליף ליסו סאמיע פי צוט אבו ופי צוט אמו ויאדבו אלו
ולם יסמע אליהון: **19. ותפשו** – וימסכו פי אבו ואמו
ויכ֗רג֗ו אלו אלא כ֗תייארית קירתו <!> ואלא באב מאג֗ליס
מכאנו: **20. ואמרו** – ויקולו אלא כ֗תאירית קרייתו
איבננא הדא זאייל ומכ֗אליף ליסו סאמיע פי צוטנא
מתשבריק וסיכ֗רי: **21. ורגמהו** – וירג֗מו ג֗מיע ארג֗ל
קרייתו פיל חג֗אר וימות ותעזיל צאניע אלראדי מן מבינך
וג֗מיע ישראיל יסמעו ויכ֗אפו: **22. וכי** – ואין יכון פיל
רג֗ול כ֗טא חיכים מות ויקתל ותסלוב אלו עלא אלכ֗זוק:
23. לא – לם תבית לשתו עלא אלכ֗זוק אין דפן תדפנו פי
דאליך אליום אין עלא סבאב אלדי כ֗יטי קדם אלרב אנצלב
ולם תנג֗יס אלא ארצ֗ך אלדי אללה אלהך עטי לך ורתיה:

כב

1. <לא> – לם תנצ֗ור אלא תור אכ֗וך או אלא כ֗רופו תייהין
ותנכ֗יפי מנהון תרג֗יע תרג֗עהון לאכ֗וך: **2. ואם** – ואנכאן
לם קאריב אכ֗וך אליך ולם ערפתו ותג֗מעו אלא וצט ביתך
ויכון ענדך חיתא ילתימיס אכ֗וך אלו ותרג֗עו לו: **3. וכן** –
וכידא תצנע לחמרו וכידא תצנע לתובו וכידא תצנע

20. **עד רדתה** – עד שתשתלט עליה, וכן **ב.** ד: חתא תחכום עליהא – עד שתשלוט עליה, ושני התרגומים הנרדפים באים בכתב יד ג: חתא תסתחכמהא או חתא תסתמלכא.

כא

4. **איתן** – וכן ב. ג: קווי, צעב. ד: צעב – נרדפים. 7. **וענו** – וכן **ב.** ד: ויצרכ֗ו – ויצעקו. 8. **פדית** – **בד** בשורש ערבי זהה: פדית – נרדפים. **דם נקי** – וכן ד. **ב:** כ֗יטיית דם בירי – חטא דם נקי, כת״א (חובת דם זכאי). 9. **הדם הנקי** – וכן ד. **ב:** ספיך דם אלבירי – שופך הדם הנקי, כת״א (אשדי דם זכאי). 11. **אשת** – **בד:** אמרה – אישה. **וחשקת** – וכן ד. **ב:** ותיגרוץ֗ פיהא – ותחפוץ בה. ג: ותעשקהא, ותגריץ֗ פיהא. 12. **ועשתה** – ותְגדל – וכן **בד**, כת״א (ותרבי), כתרגום רס״ג: ותרבי, וכפירוש רש״י: תגדלם כדי שתתנוול. ג: ותרבי או ותקוץ – ותגדל או ותקצוץ. 14. **ושלחתה** – וכן **בד**. ג: ותג֗ווזהא או ותפלתהא – ותישאנה או תשחררנה. **תתעמר בה** – תסחר בה, וכן **בד**, כת״א (תתגר). ג: תסתכ֗דם או תתאג֗יר פיהא – תשתמש, תעבוד בה או תסחר בה, הפירוש הראשון כפירוש רש״י: לא תשתמש בה. בלשון פרסי קורין לעבדות ושימוש עימראה. מיסודו של רבי משה הדרשן למדתי כן. 16. **יוכל** – וכן **ב.** ד: יטיק – נרדפים. וראה פסוק כב 3. **לבכר** – **בד:** ליבכיר – נרדפים. **על פני** – **בד:** עלא חייאת. ג: פי חייאת – בחיי. 18. **ישמע** – תרגום מילולי, וכן **ב.** ד: יקבל – יקבל, כת״א (מקבל). 19. **שער** – וכן **ב.** ד: חוכם – שלטון, שיפוט. 20. **זולל וסבא** – מתענג ושיכור, וכן **בד**. ג: מתשבריק בְּטְנֶיְנִי וסוכרי – פירש את זולל שני פירושים: הראשון כמו **אבד**, והשני בעל בטן או כרסתן. את סֹבא תרגם כיתר התרגומים. 22. **ותלית** – ותסלוב אלו = **בד:** ותצלובו. ג: ותצלבו, ותשנקו או ותעלקו – כולם נרדפים לתל״ה. **עץ** – עץ תלייה, הוקעה, וכן **בד**, כת״א (צליבא). 23. **כי קללת אלהים תלוי** – כי בגלל אשר חטא לפני האלהים נתלה, וכן **ב**, ובדומה להם גד: אין ליאג֗ל אלדי שתאם אלרב אנצלב – כי בגלל שקילל את האלהים נתלה.

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)
תל-אביב תשס"ו - 2005